

Scientific journal
PHYSICAL AND MATHEMATICAL EDUCATION
Has been issued since 2013.

Науковий журнал
ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНА ОСВІТА
Видається з 2013.

ISSN 2413-158X (online)
ISSN 2413-1571 (print)

<http://fmo-journal.fizmatsspu.sumy.ua/>

Архіпова Т.Л., Архіпова К.С. Основні завдання курсу «Введення до фаху» при підготовці вчителів інформатики. Фізико-математична освіта. 2018. Випуск 1(15). С. 16-19.

Arkhipova T., Arkhipova K. The Main Tasks Of 'Basics Of The Profession' Course During The Teachers Of Computer Science Preparation. Physical and Mathematical Education. 2018. Issue 1(15). P. 16-19.

УДК 378.147.31+378.147.34

Т.Л. Архіпова¹, К.С. Архіпова²
Херсонський державний університет, Україна
¹klio.arhipova@ukr.net, ²enchan3ss@gmail.com
DOI 10.31110/2413-1571-2018-015-1-002

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ КУРСУ «ВВЕДЕННЯ ДО ФАХУ» ПРИ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ

Анотація. Стаття присвячена особливостям викладання курсу «Введення до фаху» у підготовці вчителів інформатики. Розглянуто основні питання щодо становлення майбутнього фахівця. Приділено особливу увагу розгляду таких понять, як педагогічна культура та педагогічні здібності. Підкреслено зміст фаху вчителя інформатики як представника творчої професії, де потрібне навчання упродовж усього трудового життя. Через побудову курсу показано цікавість творчої професії вчителя інформатики, її спрямованість на розкриття потенційних можливостей школярів, створення умов для їх розвитку і удосконалення за допомогою всіх необхідних засобів та інструментів, що надає наука Інформатика.

Проведено аналіз знань та вмінь, які потрібні для вчителя інформатики та розглянуті потрібні для цього особисті якості. Наведено перелік здібностей, що потребує сьогодення, зокрема вміння переводити теоретичні та методичні положення в педагогічні дії, ефективно використовувати існуючий досвід у нових умовах, мати здібності до аналізу та оцінювання власної діяльності, прагнути до формування власного стилю у роботі, вміти імпровізувати та генерувати різні варіанти вирішення проблем, що засновані на знаннях та інтуїції.

Роз'яснено потребу щодо опанування професії навчатися використовувати відведений на заняття час, пам'ятаючи про постійний жорсткий його ліміт, а також потребу у ставленні власної професійної діяльності тільки на позитивний результат. Продемонстровано необхідність вміти співпрацювати з учнями та прислуховуватися до думок школярів і колег. Зроблено висновки стосовно професійної підготовки вчителя інформатики у відповідності до сучасних вимог суспільства, яке потребує від нього знань інформаційних технологій та засобів комунікації, вміння їх використовувати для вирішення навчальних та інших задач, а також ефективного залучення знань, вмінь та навичок у фахову діяльність з метою підвищення якості освіти, інтересу та мотивації тих, кого навчають, до вивчення інформатики.

Ключові слова: учитель інформатики, педагогічна культура, педагогічні здібності, самоосвіта, самовдосконалення.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток і розповсюдження обчислювальної техніки та засобів комунікації, комп'ютеризація освіти призвели до необхідності спеціальної підготовки вчителів інформатики. Саме представники цієї педагогічної спеціальності мають місію підготувати учнів до дорослого життя та вибору професії.

Аналіз актуальних досліджень. Проблеми становлення майбутніх вчителів як фахівців, зокрема, формування спеціальних компетентностей і розвиток їх інформаційної культури досліджували Н. Апатова, Н. Балик, О. Барна, В. Биков, А. Верлань, Ю. Горошко, М. Жалдак, І. Іваськів, В. Извозчиков, В. Лапінський, М. Лапчик, Н. Морзе, Ю. Рамський, В. Руденко, Є. Смірнова-Трибульська, О. Спірін, Ю. Триус, Г. Цибко, М. Шкіль та ін.

На нашу думку, дослідження цих авторів допомагають краще розібратися у тих завданнях, що сьогодні покладені в основу підготовки вчителів інформатики.

Мета статті. Важливим у становленні вчителя інформатики як особистості є розуміння того, яке саме місце відведено для нього у навчальному процесі, які завдання йому доведеться виконувати та яких обов'язків потрібно буде дотримуватися упродовж всього трудового життя. Якраз ці питання і розглядаються в курсі «Введення до фаху».

Виклад основного матеріалу. Зрозуміло, що для опанування цієї вчительської спеціальності потрібно розробити таку методичну систему, яка б задовольняла потреби сучасної школи та надавала фахівцям необхідні знання, вміння та навички.

Саме тому навчальний процес повинен складатися з окремих етапів, де кожний наступний є логічним продовженням попереднього.

Природно, що багато чого залежить від першого етапу підготовки, де студенти оволодівають важливими для їх становлення у обраному фаху дисципліни соціально-гуманітарного, природничо-наукового та професійно-практичного циклів.

Завдяки курсу «Введення до фаху», студенти отримують уявлення про обрану спеціальність та ознайомлюються із завданнями, що постають перед ними з перших днів роботи у якості вчителя-вихователя і будуть супроводжувати їх упродовж всієї професійної діяльності. Також вони ознайомлюються з тим, які на них будуть покладатися обов'язки як на вчителів інформатики.

У цьому сенсі багато чого залежить від логіки побудови курсу «Введення до фаху». Цю дисципліну у навчальних планах віднесено до циклу професійної та практичної підготовки, так як саме тут, з перших кроків опанування професії потрібно привчати студентів до дискусування, вміння прислуховуватися та поважати думки вихованців і колег. До того ж студенти повинні розуміти, що для них у майбутньому є нормою життя – безперервна самоосвіта та самовдосконалення.

Таким чином, вивчення даного курсу викликано, з одного боку, потребою в ознайомленні першокурсників з обраною спеціальністю, її змістом і складнощами, а з іншого – необхідністю фахівця почувати себе впевнено в обраній професії і відчувати те, наскільки вона є важливою для розвитку сучасного суспільства.

Тому курс «Введення до фаху» має чітке призначення: зосередити увагу студентів на вивченні та розумінні істотних характеристик професії вчителя, зокрема вчителя інформатики, як соціальної категорії у всіх її формах та проявах.

До того ж курс «Введення до фаху» покликаний на те, щоб вирішити такі задачі, як мотивація до навчання та знайомство з роллю учня в навчальному процесі.

На нашу думку, починати викладання курсу має сенс із загальної характеристики педагогічної професії, професійної діяльності та особистості вчителя, а також його професійної культури.

Під час відвідування теоретичних та практичних занять дисципліни «Введення до фаху» студенти повинні зрозуміти, що професія вчителя інформатики є цікавою творчою професією, так як саме за допомогою власних зусиль і праці учитель повинний розкривати потенційні можливості учнів, створювати необхідні умови для їх розвитку й удосконалення, скориставшись для цього всіма необхідними засобами та інструментами, що надає сучасна наука Інформатика.

Звичайно, щоб виконувати ці завдання вчителю потрібно мати глибокі та всебічні знання, вміння їх осмислювати та опрацьовувати, переводити теоретичні та методичні положення в педагогічні дії, ефективно використовувати вже існуючий досвід у нових умовах, мати здібності до аналізу та оцінювання своєї діяльності, прагнути до формування власного стилю у роботі, вміння імпровізувати та генерувати різні варіанти вирішення проблем, що засновані на знаннях та інтуїції і які виникають під час проведення занять. Вже з перших кроків опанування професії, студент повинен знати, що йому постійно доведеться працювати у рамках жорсткого ліміту часу, причому потреба у його професійній діяльності полягає у ставленні лише на позитивний результат. До того ж студент мусить пам'ятати, що навчальний процес – це важка праця і вона залежить не тільки від особистості самого вчителя, а його вміння співпрацювати з тими, кого він навчає.

Ось тут вже мова йде про педагогічну творчість, предметом якої є особистість, що формується, а основними «інструментами» – особистість вчителя, процес навчання, як складний, багатофакторний і різномірний, що заснований на взаємотворчості партнерів; де результатом є визначений рівень розвитку особистості тих, кого навчають та виховують [1].

Зрозуміло, що провідна роль у вихованні та навчанні належить особистості вчителя. Перші свої уроки педагог надає не словом, а прикладом. Тому важливою умовою набуття педагогічного авторитету є безперервна самоосвіта та самовдосконалення, так як будь-яке суспільство зацікавлене в формуванні міцної, духовно та морально здорової особистості.

На практичних заняттях курсу «Введення до фаху» має сенс приділити увагу поняттю культури, ядро якої складають загальнолюдські цінності та цінності, а також способи, що склалися історично, їх сприйняття та досягнення. Також потребує уваги те, що, виступаючи як загальне явище, культура сприймається, освоюється та відтворюється кожною людиною індивідуально [2]. Загальну культуру спеціаліста, зокрема вчителя інформатики, можна визначити як рівень зрілості та розвинутої системи соціально-значущих якостей, що продуктивно реалізуються в індивідуальній діяльності.

Зрозуміло, що такі важливі категорії, як система знань та інтересів особистості, її переконань та індивідуальні норми поведінки, її соціальні почуття неможливо отримати лише в рамках одного курсу, але саме вони складають таке поняття, як педагогічна культура, існування якої неможливо саме без розуміння цих категорій.

Педагогічна культура у [3, с. 68] розуміється як: система цінностей – регуляторів педагогічної діяльності; передумова, мета, засіб, інструмент педагогічної діяльності, рівень самореалізації в ній; концентроване вираження особистості.

Найважливішим її компонентом є вміння вчителя звертатися до розуму та почуттів учня, використовувати весь набір засобів та методів щодо його навчання, вміння спостерігати за його досягненнями у процесі розумової та фізичної праці, бачити, як результати цих спостережень перетворюються на методи та прийоми індивідуальної дії.

Педагогічна культура характеризується Сухомлинським В.О. як найважливіший стимул розвитку колективної думки та колективної творчості [4, с. 393 — 626.].

Педагогічна культура може бути представлена на розгляд студентів як сукупність досягнень соціальної практики, педагогічних поглядів, ідей, теорій та способів педагогічної діяльності.

Слід наголосити під час занять з курсу також на тому, що нове педагогічне мислення складає світоглядну основу педагогічної культури вчителя, зокрема учителя інформатики, до особливостей якого, в першу чергу, належить віднести визнання учня найважливішою цінністю у навчальному процесі.

Ми згодні з думкою [5, с. 182], що розглядає педагогічну культуру викладача як визначену ступінь його досконалості в педагогічній діяльності, як досягнутий рівень розвитку його особистості. Він виокремлює такі складові педагогічної культури: психолого-педагогічну спрямованість особистості вчителя; психолого-педагогічну ерудицію та інтелігентність; педагогічну майстерність; вміння поєднувати педагогічну та наукову діяльність; систему професійно-

педагогічних якостей; педагогічне спілкування та поведінку; вимогливість до себе і до інших та потребу у самовдосконаленні.

Основною умовою формування педагогічної культури вчителя інформатики є не тільки формування потреби в ній, а й наявність готовності сприйняти існуючі зразки педагогічної культури відносно власного «я», вміння творчо переосмислити педагогічні цінності та на новому культуротворчому рівні відтворити їх. Це і є система духовних цінностей, що виконує регуляторну функцію, яка спрямовує діяльність педагога та визначає його вплив на оточуючих. Ці гармонійно розвинуті інтелектуальні, емоційні, етичні та естетичні якості та прояви потрібні вчителю інформатики, так як дозволяють йому орієнтуватися в оточуючій дійсності, проникати до сутності явищ.

Також важливим є поняття педагогічних здібностей, що розглядається в курсі «Введення до фаху». Важливі дослідження, присвячені проблемі формування педагогічних здібностей, провела Н.В. Кузьміна.

Педагогічні здібності це: індивідуальні стійкі властивості особистості, що складаються в специфічній чутливості до об'єкту, засобах, умовах педагогічної праці та створення продуктивних моделей формування шуканих якостей в особистості того, хто виховується [6, 62].

Діяльність сучасного учителя інформатики потребує таких типових здібностей для успішного розв'язування професійних завдань: навчитися розуміти учня, доступно подавати навчальний матеріал та зацікавлювати ним, переконувати і впливати на ставлення учня до оточення, бути тактовним та вимогливим по відношенню до конкретного школяра, вміти передбачати результати своєї роботи та прогнозувати можливі помилки та труднощі, проектувати якості власних вихованців і їх набуття знань, розвивати здібності, що надають можливості на основі стійкого інтересу до інформатики, легко засвоювати та своєчасно відтворювати навчальний матеріал.

Слід зосередити увагу студентів також на тому, що педагогічні здібності пов'язані із загальними здібностями (наприклад, науковою творчістю чи конструюванням), так як саме вони підвищують ефективність діяльності вчителя, зокрема вчителя інформатики.

Педагогічні здібності, до яких слід віднести вміння спілкуватися, співпрацювати, передавати знання та навчати; залучення до різних видів діяльності; здійснення відбору, композиції, проектування навчально-виховного матеріалу; розроблення планів; отримання задоволення від процесу пізнання, володіння педагогічним передбаченням та прогнозуванням результатів взаємодії; бажання проникати у внутрішній світ учня, щоб зрозуміти його стан; володіння емоціями, інтонацією мови, мімікою, жестами та пластикою; вміння вживатися до переживань школярів, співчувати їм та співпереживати, бути готовим до діалогічної інтерпретації процесів навчання та виховання; здійснення відкритого і чесного спілкування. Але все це не надається у готовому вигляді та поза розвитком особистості і не є із самого початку приватними та незмінними властивостями конкретного індивіду, так як ці здібності формуються в процесі фахової підготовки.

Саме в позиції педагога проявляється його особистість, характер, соціальні орієнтації, тип громадської поведінки та діяльності, а якість знань визначається тим, наскільки вони широко включаються особистістю у різні види діяльності.

Специфіка педагогічних знань полягає у тому, що вони збагачені особистісним відношенням до них вчителя, пропущені через його світосприйняття, досвід, специфіку мислення.

Ядро професійно-педагогічних знань складає фундаментальні знання в галузі педагогіки та психології, світоглядні та методологічні знання, технологічні знання.

Висновки. Професійна підготовка вчителя інформатики повинна здійснюватися у відповідності до сучасних вимог суспільства, так як саме від нього потребують знань інформаційних технологій та засобів комунікації, вміння їх використовувати для вирішення навчальних та інших задач, а також ефективно використовувати набуті знання, вміння та навички у фаховій діяльності з метою підвищення якості освіти, інтересу та мотивації тих, кого навчають, до вивчення інформатики, як галузі, що стрімко і динамічно розвивається.

Основними задачами процесу підготовки вчителів інформатики є підвищення якості навчання, формування у них потреби в безперервній освіті та оволодіння всіма необхідними для цього компетенціями. В цьому сенсі основні акценти при викладанні дисципліни «Введення до фаху» слід розставляти таким чином, щоб студент першого курсу зосередив свою увагу на тих найважливіших категоріях, які стануть для нього головними маяками на весь період підготовки та входження до професії.

Список використаних джерел

1. Загвязинский В. И. Педагогическое творчество учителя: библиотека учителя и воспитателя. Москва : Педагогика, 1987. 160 с.
2. Педагогический энциклопедический словарь / ред. совет: Б.М. Бим-Бад (председатель) и др. Москва : Большая Российская энциклопедия, 2003. 528 с.
3. Щербань П.М. Сутність педагогічної культури. Вища освіта України. 2004. №3. С.67-71.
4. Сухомлинський В. О. Розмова з молодим директором школи : вибр. твори. Київ : Рад. шк., 1977. Т. 4. 638 с.
5. Барабанщиков А.В., Муцёнов С.С. Педагогическая культура : Проблемы и поиски. Опыт ВВУЗов. Суждения и ответы. Рига : РВВПУ, 1982. 232с.
6. Кузьмина Н. В. Очерки психологии труда учителя: психологическая структура деятельности учителя и формирование его личности. Ленинград : изд. Ленингр. ун-та, 1967. 184 с.
7. Педагогічна майстерність : підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос [та ін.]. Київ : Вища шк., 2004. 422 с.

References

1. Zagvjazinskij V. I. Pedagogic Teacher's Creative Work: Teacher's and Tutor's Library. Moscow : Pedagogika, 1987. 160 p. (in Russian)
2. Pedagogic Encyclopedia / Main ed. B.M. Bim-Bad (Head); Editorial staff. : M.M. Bezrykih, V.A. Bolotov, L.S. Glebova and others. Moscow: Bolshaja Rossijskaja Encyklopedia, 2003. 528 p. (in Russian)

3. Scherban P.M. Pedagogical Culture Essence. Vyscha Osvita of Ukraine, 2004. №3. p. 67-71. (in Ukrainian)
4. Sukhomlynskyj V.O. Conversation with the young Headmaster : Selected Works. Kyiv : Rad.schk., 1977. B. 4. p. 638. (in Ukrainian)
5. Barabanshikov A.V., Mutsynov S.S. Pedagogic Culture : Problems and Research. Insitute's Experience. Judgements and Responses. Riga : RVVPU, 1982. 232 p. (in Russian)
6. Kuzmina N.V. Teacher's Work Psychology Essay : Psychological Structure of Teacher's Activities and Formation of his Personality. Leningrad : Leningradskij University Publishing House, 1967. 184 p. (in Russian)
7. Pedagogical Workmanship : Textbook / I.A. Zjazjun, L.V. Kramuschenko, I.F. Kryvonos [and others]. Kyiv : Vyscha Shkola, 2004. 422 p. (in Ukrainian)

THE MAIN TASKS OF 'BASICS OF THE PROFESSION' COURSE DURING THE TEACHERS OF COMPUTER SCIENCE PREPARATION

T.L. Arkhipova, K.S. Arkhipova

Kherson State University, Ukraine

Abstract. The article is devoted to peculiarities of teaching the course "Introduction into specialty" in preparing Informatics teachers. The basic issues of formation of the future expert. Special attention is given to consideration of concepts such as pedagogical culture and pedagogical abilities. Highlighted the contents of the specialty of the teacher as a representative of creative profession that requires training throughout working life. By plotting a course shown interest in the creative profession of the teacher, focused on the disclosure of potential opportunities of students, creating conditions for their development and improvement with all the necessary tools and instruments, provides science Informatics.

The analysis of the knowledge and skills necessary for teachers of Informatics and considered the necessary personal qualities. A list of abilities, this requires in particular the ability to translate theoretical and methodical provisions in the pedagogical actions, to effectively use the existing experience in a new environment, have the ability to analyze and evaluate their own activities, to seek to establish their own style of work, to be able to improvise and generate different solutions to problems based on knowledge and intuition.

Explained the need for the development profession to learn to use the allotted class time, mindful of his constant hard limit, and the need in relation to their own professional activities only to a positive result. Demonstrated the need to be able to cooperate with pupils and to listen to the opinions of pupils and colleagues. Conclusions concerning professional training of a teacher in accordance with the requirements of modern society, which requires a knowledge of information technologies and means of communication, the ability to use them for the solution of educational and other tasks, as well as the effective integration of knowledge and skills in professional activity with the aim of improving the quality of education, interest and motivation of students, to study Computer Science.

Key words: Computer Science teacher, pedagogic culture, pedagogic competence, self-education, self-improvement.